

Mladi v slovenskem zamejstvu – Družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi

Ob zaključku raziskovalnega projekta Mladi v slovenskem zamejstvu podajata Milan Obid in Martina Piko-Rustia nekaj razmišljanj o razvoju slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem in Štajerskem znotraj družbenih kontekstov v preteklosti, danes in v prihodnosti s posebnim poudarkom na mladih.

Protimanjšinska politika 20. stoletja je bila odgovorna za množično jezikovno asimilacijo večine slovensko govorečega prebivalstva na južnem Koroškem in Štajerskem, ki je bilo narodnostno deljeno na dva tabora: eni so poudarjali slovensko narodno zavest in ohranjali slovenski jezik in kulturo v družinah in javnosti, drugi so iz različnih razlogov, mnogokrat iz strahu, slovenščino opustili ali pa do nje in njenih govorcev razvili sovražen odnos. Vindišarska teorija je na Koroškem ta razcep še okrepila. Ljudska štetja 20. stoletja izkazujejo močno padanje števila tistih, ki se opredeljujejo za manjšinsko skupnost, kar je imelo posledice tudi za uveljavljanje manjšinskih pravic. Skupina pripadnikov manjšine, ki je slovenski jezik govorila v družini in se javno izpostavljala, je bila v preteklosti pogosto tarča nemško-nacionalne nestrpnosti.

Tako kot na avstrijskem Štajerskem pa se je tudi na Koroškem ob začetku devetdesetih let v spremenjenih družbenih okoliščinah začelo zanimanje za učenje slovenskega jezika v šoli in družinah, tudi tam, kjer je jezik že popolnoma utihnil. V posameznih družinah se ponovno začenjajo zavedati slovenskega jezika svojih prednikov in prednic, v mešanih zakonih se partnerji in partnerke učijo slovenščine, v šole in društva se vključujejo pripadniki večinskega naroda, priseljenci iz Slovenije in iz drugih držav itn. Vsi ti dejavniki vplivajo tudi na jezikovno rabo pri mladih, ki niso več toliko kot v preteklosti izpostavljeni stigmatizaciji in diskriminacijam.

Na Koroškem jezikovno in kulturno živa narodna skupnost skrbi za pogoje, ki omogočajo učenje slovenskega jezika in aktivno rabo slovenščine v vsakdanu – v družini, šoli in javnem življenju. Otroci, mladinci iz neslovenskih družin se tako lažje naučijo slovenskega jezika kot v okoljih, kjer je avtohtona narodna skupnost šibkejša ali pa ni več prisotna. V teh okoljih je potreben večji napor za ponovno učenje in razvoj jezika.

Slovenščina v družini je najmočnejši steber razvoja manjšinskega jezika. Na pomen slovenščine kot družinskega jezika od leta 2011 opozarja iniciativa Slovenščina v družini/Familiensprache Slowenisch, ki jo podpirata obe osrednji kulturni organizaciji, oba slovenska znanstvena inštituta in mediji.

Manjšina na Koroškem danes tudi v svojem jeziku prispeva k razvoju koroškega družbenega življenja, saj na Koroškem slovenščino vse bolj prepoznavajo kot obogatitev regionalnega samorazumevanja in identitete. Treba pa je poskrbeti tudi za to, da imajo mladi pripadniki manjšine čim več priložnosti za uporabo slovenščine in dobre možnosti za izgradnjo znanja jezika na čim več družbenih ravneh. Hkrati moramo skrbeti tudi za to, da tisti, ki se jezika učijo, dobijo dobre možnosti in pogoje za osnovno učenje in aktivno pogovorno rabo jezika s pripadniki manjšine, v slovenskih društvih in drugih združenjih. Jezik živi, če ga govorimo.

Ob vseh razveseljivih ugotovitvah v zvezi z boljšim sprejemanjem slovenščine na avstrijskem Koroškem naj bi bil pogled v prihodnost povezan tudi z ozaveščenostjo, da se je treba za razvoj jezikovnih zmožnosti v manjšinskem jeziku potruditi, zlasti med mladimi pripadniki slovenske narodne skupnosti, ki bodo v prihodnje oblikovali manjšinski jezik v družini in družbi.

Cilji za bodoči razvoj manjšinskih jezikov pa morajo biti na splošno usmerjeni v to, da jezikovne zmožnosti med mladimi ne nazadujejo, temveč napredujejo.

Da se mladi svoje posebne vloge in odgovornosti kot pripadniki manjšine zavedajo, potrjujejo naše raziskave o splošnem položaju, etnični identiteti, družbeni participaciji in jezikovnem profilu. Opozarjajo pa tudi na problem odseljevanja mladih, ki drugod najdejo privlačnejše pogoje kot na Koroškem, bodisi za izobrazbo in poklic, bodisi za socialno življenje.

Milan Obid, v projekt vključen raziskovalec, SZI Celovec

Martina Piko-Rustia, v projekt vključena raziskovalka, SNI Urban Jarnik